

ZELF DENKEN SAMEN LEVEN
2007- 2012

MEERJARENPROGRAMMA
HUMANISTISCH VERBOND

ZELF DENKEN SAMEN LEVEN 2007- 2012

**MEERJARENPROGRAMMA
HUMANISTISCH VERBOND**

Copyright© 2007 Humanistisch Verbond, Amsterdam
Sarphatikade 13, 1070 AL AMSTERDAM
website: www.humanistischverbond.nl,
e-mail info@humanistischverbond.nl

Druk: *De Raat & De Vries, Amsterdam*

Vormgeving: *Wilbert Ulaen*

- zelf
- denken
- samen
- leven

INHOUDSOPGAVE

1 HUMANISME ALS LEVENSBESCHOUWING	<i>pag. 7</i>
2 LANGS WELKE WEG	<i>pag. 11</i>
2.1 Humanisme als levensvisie en levenshouding	<i>pag. 11</i>
2.2 'Gezonden' én 'verbonden'	<i>pag. 12</i>
2.3 Van verbond naar een netwerk	<i>pag. 13</i>
3 DE UITWERKING	<i>pag. 15</i>
3.1 Publiek humanisme: humanistische perspectieven op maatschappelijke kwesties	<i>pag. 15</i>
3.1.1 De positie van levensbeschouwingen in het publieke domein	<i>pag. 15</i>
3.1.2 Zorg en ondersteuning in de verzorgingsstaat	<i>pag. 16</i>
3.1.3 De rechtstaat en fundamentele vrijheden	<i>pag. 17</i>
3.2 Existentieel humanisme: bronnen en analyse	<i>pag. 18</i>
3.2.1 Humanistische canon	<i>pag. 18</i>
3.2.2 Analyse humanistische identiteit	<i>pag. 19</i>
3.3 Een andere legitimering en financieringsgrondslag	<i>pag. 20</i>
3.3.1 Behoefteteonderzoek	<i>pag. 20</i>
3.3.2 Inhoudelijke herziening Vrijplaats en Beroepscode	<i>pag. 20</i>
3.3.3 Herijken relatie Universiteit voor Humanistiek	<i>pag. 21</i>
3.4 Een open netwerkgemeenschap	<i>pag. 21</i>
3.4.1 Humanistische Alliantie en levensbeschouwelijke organisaties	<i>pag. 21</i>
3.4.2 Netwerken bij overheid, politiek en maatschappelijk middenveld	<i>pag. 22</i>
3.4.3 Netwerken van betrokken leden	<i>pag. 22</i>
4 WAAR WILLEN WE OVER VIJF JAAR STAAN?	<i>pag. 26</i>
Afkortingen	<i>pag. 28</i>

-
- zelf
 - denken
 - samen
 - leven

1 HUMANISME ALS LEVENSBESCHOUWING

Vandaag de dag zijn belangrijke humanistische waarden en idealen gemeengoed geworden.

Waarden als vrijheid, gelijkwaardigheid en verantwoordelijkheid zijn voor velen vanzelfsprekend. We leven in een samenleving die verregaand is geseclariseerd. Een meerderheid van de bevolking meent dat zin, betekenis en waarden niet gegeven zijn door een buitenmenselijke hogere macht, en identiteiten worden niet langer primair ontleend aan religieuze collectiviteiten. Veel mensen menen dat zij zelf zin moeten geven aan het bestaan.

De afgelopen jaren is echter een groeiend ongenoegen waarneembaar over de moderne seculiere samenleving, over een vermeend gebrek aan waarden en normen, doorgeschoten individualisme, een pragmatische politiek en een sterk economiseren van het leven. Tegelijkertijd zien we een hernieuwde belangstelling voor religie, zowel in positieve als in negatieve zin. Bij grote delen van de bevolking lijkt religie weer gezien te worden als fundament en bron; soms als bron van verwerpelijk fundamentalisme, soms als bron van juist een goede moraal en gemeenschapszin.

Bepaalde tendensen in de huidige seculiere samenleving zijn aanleiding tot zorg: de grote nadruk op materiële welvaart en consumptie en de grote nadruk op de economische en financiële kanten van collectieve voorzieningen als zorg, sociale zekerheid en onderwijs. Het overeind houden van waarden en idealen verdwijnt steeds meer naar de achtergrond. Er is eenzaamheid onder ouderen en uitsluiting door armoede. De media domineren de samenleving en onze natuurlijke leefomgeving wordt nog altijd verregaand ondermijnd. Ook fundamentele mensenrechten, zowel vrijheids- als sociaal-economische rechten, verdienen (inter)nationale aandacht.

De problematische kanten van de seculiere westerse samenleving vereisen voortdurend een kritische en onderzoekende houding.

Deze kritiek op de seculiere samenleving impliceert vanuit humanistisch oogpunt geen afwijzing van deze samenleving als zodanig. Te vaak zien we dat antwoorden op deze - veelal morele - kwesties, worden gezocht in een nieuw religieus besef. In de publieke discussie over de rol van religie in onze seculiere samenleving, bestaat de neiging om aan religie een patent op moraal toe te kennen en aan secularisering een patent op existentiële leegte. Het geluid dat een seculier leven existentieel leeg en amoreel of zelfs immoreel zou zijn, is verontrustend en vraagt om een humanistisch antwoord.

Hoewel de secularisering voor een belangrijk deel verbonden is met en gebaseerd is op humanistische waarden, is secularisering niet gelijk te stellen aan het humanisme als volwaardige levensbeschouwing. Secularisering verwijst naar een proces van ontkerkelijking en naar de toenemende oriëntatie op het bestaan hier en nu, terwijl het humanisme hieraan een inhoudelijke levensoriëntatie toevoegt.

De humanistische levensbeschouwing gaat uit van de mens als de bron van zijn daden, hij is vrij om iets wel of niet te doen en in staat te reflecteren op het eigen handelen. Het menselijk denken en handelen vindt plaats in een sociale, culturele en maatschappelijke omgeving en is daarmee direct verbonden. De sociale en culturele aard van de mens voedt het vermogen tot moreel oordelen en het kunnen onderscheiden van goed en kwaad. Humanisten geloven in de kracht, de redelijkheid en de juistheid van de individuele wil zonder deze te overschatten en zonder deze los te koppelen van de samenleving waarvan het individu deel uitmaakt.

De humanistische levensbeschouwing gaat ervan uit dat de mens omwille van zichzelf waardevol is. Dit impliceert onder meer dat de inrichting van de samenleving steeds de menselijke waardigheid tot doel moet hebben. Deze essentie van de humanistische levensbeschouwing voegt een niet-vanzelfsprekende morele dimensie toe aan secularisering en moet duidelijker op de voorgrond treden.

Het is de komende jaren van belang om zichtbaar te maken dat het humanisme een positief, met waarde geladen en zinvol perspectief kan zijn voor veel buitenkerkelijke burgers. Daarbij moeten we inspelen op de ontwikkeling dat veel mensen zich niet meer

vanzelfsprekend richten tot de gevestigde instituties maar andere vormen en gemeenschappen zoeken: 'believing without belonging'.

Behalve een hernieuwde belangstelling voor religie als bron van moraal en inspiratie, zien we ook dat religie - in dit geval de islam - als bedreiging wordt ervaren. Ook hier lijkt het vertrouwen in de seculiere samenleving op basis van een democratische rechtstaat en mensenrechten te zijn verzwakt. In plaats van een fundamentele verdediging van vrijheden en een voortdurende aanzet tot kritische dialoog, zien we een terugtrekkende beweging van afscherming, verdediging en - internationaal - een harde koers waarbij principes van de rechtstaat en mensenrechten het onderspit dreigen te delven. Het georganiseerde humanisme zal zich nationaal en internationaal blijvend moeten inzetten voor fundamentele mensenrechten en burgerlijke vrijheden - onder meer de vrijheid van levensbeschouwing -, ongeacht op basis van welke ideologie deze worden ondermijnd.

De humanistische levensbeschouwing verdedigt de verworvenheden van het secularisme, zet zich uitdrukkelijk in voor mensenrechten en wil een positief appel doen op de mogelijkheden van de mens een goed en zinvol leven te leiden. Het antwoord op problemen in de samenleving zit niet in een nieuw religieus besef. Evenmin moet het antwoord gezocht worden in een beknotting van vrijheden en een harde koers van wantrouwen. Het streven naar autonomie, ruimte voor diversiteit en pluriformiteit, actieve tolerantie en een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede, rechtvaardige samenleving, zijn idealen die het verdedigen waard blijven.

De kracht van de humanistische levensbeschouwing is de combinatie van twee elementen. Aan de ene kant het humanisme als progressief perspectief van individuele vrijheid, sociale verantwoordelijkheid en fundamentele mensenrechten, een publiek humanisme. Aan de andere kant het humanisme als ongodsdienstige levensbeschouwing die inspiratie biedt om van het leven iets moois en betekenisvol te maken. Dit existentiële humanisme gaat over zingeving, over de inhoud van het goed leven, over een zinvol leven.

Publiek en existentieel humanisme bieden tezamen een perspectief dat niet alleen recht doet aan de humanistische traditie, ook is het een waarborg tegen onverschillig egocentrisme, tegen het onbehagen over existentiële en morele leegte en de idee dat moraliteit en betrokkenheid alleen gefundeerd kunnen worden in een buitenmenselijke bron.

Deze kracht moeten we de komende jaren beter benutten.

HET HV STAAT VOOR :

Het humanistische ideaal van autonomie

In het hart van het humanisme staat het ideaal van de autonome mens, waarbij autonomie wordt opgevat als het samengaan van zelfbeschikking, verantwoordelijkheid en ontwikkeling. Autonomie is een publiek-politieke en een existentiële categorie, een verdediging van individuele vrijheidsrechten en een poging van het leven iets goeds en moois te maken.

De idealen van de democratische rechtstaat en mensenrechten

Het HV zet zich in voor de verworvenheden van het moderne, seculiere leven en idealen van de Verlichting: een democratische samenleving gebaseerd op individuele vrijheden, actieve tolerantie en sociale verantwoordelijkheid.

Humanistische diensten die bijdragen aan een humane samenleving

In het leven van alledag inspireren en steunen de uitvoerders van humanistische diensten individuen en groepen in hun zoektocht naar een goed en zinvol leven. Zij doen dit op belangrijke keuze- en overgangsmomenten in het leven, zoals geboorte, huwelijk en sterven. Maar ook wanneer de vanzelfsprekendheid van het goede en zinvolle leven onder druk staat: bijvoorbeeld voor militairen tijdens een uitzending, voor asielzoekers in de vreemdelingendetentie of voor (jonge) mensen die revalideren na een ernstig ongeluk.

2 LANGS WELKE WEG

2.1 Humanisme als levensvisie en levenshouding

Het HV staat voor de uitdaging de komende jaren het draagvlak voor de humanistische levensbeschouwing als bron van moraal en zingeving te vergroten en als wenkend perspectief voor de grote groep seculiere buitenkerkelijken te profileren.

De verbreding van het draagvlak voor de humanistische levensbeschouwing gebeurt via ontwikkeling en verdieping van de levensbeschouwelijke inhoud van het *publieke humanisme en het existentiële humanisme*.

Het *publieke humanisme* gaat over de gewenste inrichting van de samenleving uitgaande van humanistische idealen, democratische beginselen en de rechtstaat.

De inhoudelijke verdieping vindt plaats via visieontwikkeling, dialoog en debat over kwesties zoals de scheiding van kerk en staat, pluriform openbaar onderwijs, sociaaleconomische rechtvaardigheid, een menswaardig zorgstelsel, asielbeleid en euthanasie-regeling.

In het *existentiële humanisme* gaat het om vragen rond het goede leven, om vragen als: wat is het goede? Welk doel heb ik in mijn leven? Wat motiveert en inspireert mij? Wat heeft zin en waarde? Hoe ga ik om de ervaring van schuld, schaamte en angst?

Bij existentieel humanisme gaat het niet om standpunten en argumenten maar om zingeving, betekenisgeving en inspiratie door middel van cultuur, ontplooiing, ontwikkeling, verbeelding.

Beide elementen van de humanistische levensbeschouwing moeten de komende periode in herkenbare levensbeschouwelijke activiteiten tot uitdrukking komen.

In 2006 is hiermee gestart met jubileumactiviteiten waarbij is gezocht naar profilering van het humanistische gedachtegoed

en verbreding van uitingsvormen: jubileumbrochures over de eigentijdse betekenis van Van Praag en de humanistische inhoud van de diensten en vernieuwing van de dr. J.P. van Praag-prijs. Deze lijn wordt de komende jaren doorgezet en versterkt.

Het HV gaat de activiteiten vormgeven met eigentijdse multimediale werkvormen en in netwerkverband.

Om het brede publiek op een eigentijdse manier te bereiken is van belang dat de humanistische levensbeschouwing beter doorklinkt in de media. Ook zal het HV aantrekkelijke activiteiten en producten moeten bieden, waarbij multimediale producten een belangrijke plaats innemen. Hiervoor blijven we samenwerken met de Humanistische Omroep.

2.2 'Gezonden' én 'verbonden'

Het HV is als zingend genootschap de inhoudelijke en institutionele legitimering voor een aantal diensten¹, opleidingen² en de Humanistische Omroep. Dienstverleners, opleidingen en omroep fungeren - idealiter - als voorpost van de humanistische beweging en vormen voor het brede publiek vaak een eerste kennismaking met het HV. Binnen al deze geledingen speelt de vraag naar de inhoud en profilering van de humanistische identiteit, naar het 'eigene'.

Een belangrijke opdracht voor het HV is het bieden van een gemeenschap waarbinnen de humanistische identiteit besproken en gevoed kan worden.

De noodzaak hiervan wordt onderstreept door een aantal ontwikkelingen:

- Met name binnen de GV Zorg leeft de discussie over de noodzaak van ambtelijke binding. Is deze binding nog wel wenselijk in een tijd waarin mensen zich niet meer nadrukkelijk tot één levensbeschouwing, kerk of verbond rekenen? Moeten we de deuren ook niet openzetten voor algemeen geestelijk verzorgers, verzorgers die niet gebonden zijn aan een zendende instantie?
- Als gevolg van de professionalisering van het vak HGV (oprichting universiteit en de beroepsvereniging VGVZ), de verjonging

¹ geestelijke verzorging, uitvaartbegeleiding, vormingsonderwijs

² UvH

van de studentenpopulatie en de verdergaande secularisering, ervaren nieuwe lichten HGV'ers de band met het HV niet langer als vanzelfsprekend. De zending wordt eerder als formele verplichting gezien, dan als inhoudelijk inspirerende relatie.

- De diensten, opleidingen en omroep staan onder toenemende druk bij de legitimatie van de financiering. Verwijzen naar percentages buitenkerkelijken als argument voor handhaving van behoud en uitbreiding van formatieplaatsen of zendtijd wordt steeds lastiger.

In de ogen van het HV is de humanistische identiteit en de zending onlosmakelijk onderdeel van het beroepsprofiel van geestelijk verzorgers.

Wel is het van belang de huidige zendingsconstructie van binnenuit organisatorisch en inhoudelijk te moderniseren, zodat meer ruimte ontstaat voor een open en dynamische inhoudelijke legitimatie. De kern van de relatie tussen HV en uitvoerders moet worden gevormd door ontmoeting, verdieping en doordenking van inhoud en niet uitsluitend door de formeel-juridische relatieconstructie.

Het HV zet zich de komende periode actief in voor onderzoek naar en discussie over een andere financieringsgrondslag. We zijn ervan overtuigd dat we op termijn toe moeten naar een systeem van legitimatie en financiering dat uitgaat van daadwerkelijke affiniteit van mensen met levensbeschouwingen, en van de behoefte aan levensbeschouwelijke diensten. Dus niet op basis van geregistreerde godsdienst of lidmaatschap.

2.3 Van verbond naar een netwerk

Het HV heeft zich in de afgelopen paar jaar ontwikkeld tot een netwerkende organisatie die samenwerking zoekt om het draagvlak voor de humanistische levensbeschouwing te vergroten en inhoudelijke doelen te realiseren. Daar gaan we de komende periode mee door.

We investeren blijvend in samenwerking met leden van de Humanistische Alliantie zoals de Universiteit voor Humanistiek,

de Humanistische Omroep, Stichting Socrates en Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs. Binnen deze samenwerkingsrelaties zet het HV zich in voor een herkenbare humanistische levensbeschouwelijke identiteit van de Humanistische Alliantie.

Daarnaast bouwt het HV aan relaties met andere levensbeschouwelijke organisaties. Waar het zinvol en nodig is, trekken we gezamenlijk op. Zoals in de belangenbehartiging voor de levensbeschouwelijke diensten (geestelijke verzorging, vormingsonderwijs) en op het gebied van inspanningen voor een humane samenleving (Sociale Alliantie, KHV-conferentie, Prinsjesdagviering).

Voor de leden en ledenvereniging zijn ook veranderingen te constateren. Levensbeschouwelijk geïnteresseerde mensen van buiten de vereniging worden momenteel, met uitzondering van enkele successen, niet of nauwelijks bereikt. De omvang van de lokale programma's is op veel plaatsen uiterst beperkt en de continuïteit onzeker.

In het verenigingsleven blijkt dat leden en anderen zich gemakkelijker binden op basis van inhoudelijke activiteiten met een beperkte doorlooptijd die een overzichtelijk beroep doen op hun tijd. De structuur van de ledenvereniging moet verschuiven van vereniging op basis van locatie, naar vereniging op basis van thema en inhoud.

Jong HV biedt aan jonge humanisten en anderen een scala van activiteiten die goed passen bij de interesses, ambities en vragen van jonge mensen. Vooral de Jong HV-media zoals Spino en website worden door meer jongeren gelezen en bezocht. Ook de activiteiten van ontmoeting en verdieping mogen zich verheugen in een toenemend deelnemersaantal. De hernieuwde belangstelling van jongeren voor de levensbeschouwelijke kant van het leven biedt Jong HV bijzondere kansen om mensen aan te spreken en aan zich te binden. In de komende vijf jaar zal de aandacht zich in het bijzonder richten op inventarisatie van nieuwe manieren om jonge mensen te bereiken en te interesseren.

3 DE UITWERKING

De hiervoor gegeven analyse en wegen voor de toekomst van het HV in de komende vijf jaar, worden uitgewerkt in jaarlijkse werkplannen voor de programma's Maatschappelijke Discussie en Humanistische Diensten en voor de fonds- en ledenwerving, de verenging en Jong HV.

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet welke inhoudelijke en beleidsmatige accenten worden aangebracht. Ze moeten ertoe leiden dat we over vijf jaar kunnen constateren dat de humanistische levensbeschouwing er maatschappelijk toe doet.

Paragraaf 4.1 en 4.2 geven een uitwerking aan 'Humanisme als levensvisie en levenshouding', paragraaf 4.3 aan 'Gezonden én verbonden' en paragraaf 4.4. aan 'Van verbond naar netwerkorganisatie'.

3.1 Publiek humanisme: humanistische perspectieven op maatschappelijke kwesties

Voor de maatschappelijke betekenis van de humanistische levensbeschouwing is de inbreng van humanistische visies op maatschappelijke kwesties in de publieke discussie van groot belang. Langs deze weg kan de humanistische levensbeschouwing invloed uitoefenen op de humanisering van de samenleving.

Wat deze kwesties zijn, wordt bepaald door de maatschappelijke actualiteit en door thema's waarmee levensbeschouwing traditioneel verbonden is.

De komende jaren richten wij, in samenhang met de actualiteit, onze aandacht vooral op maatschappelijke kwesties die te maken hebben met:

- de positie van levensbeschouwingen in het publieke domein
- zorg en ondersteuning in de verzorgingsstaat
- handhaving van de rechtstaat en fundamentele vrijheden.

3.1.1 De positie van levensbeschouwingen in het publieke domein

De scheiding van kerk en staat en de consequenties daarvan zijn altijd onderhevig aan debat: gaat het om een strikte scheiding en worden levens beschouwelijke organisaties hetzelfde behandeld als andere maatschappelijke organisaties, of zijn levensbeschouwingen - inclusief religies - onderling gelijkwaardig maar wel fundamenteel voor een samenleving?

In Nederland geldt het laatste. De overheid subsidieert media en onderwijsinstellingen van levensbeschouwelijke instanties. En hoewel Nederland geen staatsgodsdienst heeft, hebben we wel religieus geïnspireerde politieke partijen en regeringen.

Deze religieuze achtergrond speelt een rol bij beleid rondom pluriform openbaar onderwijs, homoseksualiteit, euthanasie, abortus en bij uitingen van geaardheid en geloof in publieke functies en ruimte.

De toegenomen pluriformiteit in levensbeschouwelijke tradities roept de vraag naar een 'gezamenlijke moraliteit' op. Wat delen wij met elkaar? Is een seculiere, democratische rechtstaat vooral 'neutraal' of ten diepste waardegeladen? Botsen deze waarden met religieuze waarden of niet? En zo ja, hoe daarmee om te gaan?

De rol van levensbeschouwing in de publieke sfeer blijft de komende jaren een thema dat debat, standpuntbepaling en vragen oproepen. Het HV blijft zich op deze thematiek richten, onder meer via het project De Dialoog, over homoseksualiteit, religie, levensbeschouwing, cultuur en ethiek. Ook de discussie over het belang van levensbeschouwelijk vormingsonderwijs in het basis- en voorgezet onderwijs en de vraag of artikel 23 gehandhaafd of gewijzigd moet worden kan op blijvende aandacht rekenen.

In deze discussies zoekt het HV de samenwerking met andere levens-beschouwelijke organisaties.

3.1.2 Zorg en ondersteuning in de verzorgingsstaat

Zorg- en sociale zekerheid worden ingrijpend gewijzigd om ze betaalbaar te houden.

Eigen verantwoordelijkheid van burgers is daarin een sleutelbegrip. Op zichzelf sluit deze intentie aan bij de humanistische

levensbeschouwing. Maar de eigen verantwoordelijkheid wordt vooral ingevuld met 'zelf kiezen en betalen', met financiële prikkels die mensen moeten aanzetten tot 'meedoen'. Ook wordt de manier van meedoen sterk door de overheid bepaald, onder meer via resultaatgerichte contracten en overeenkomsten tussen overheid en zorgaanbieders.

Bij 'eigen verantwoordelijkheid' gaat het echter ook om de *vrijheid zelf te beslissen*, om *zelfbeschikking* en om voorwaarden die allerlei groepen mensen in staat stellen gebruik te maken van die vrijheid. In de discussie over de herziening gaat het te weinig over vragen als: "Wat is een menswaardig bestaan waarin deelnemen aan de samenleving het doel is; wat mag een samenleving verwachten van familie en vrienden voor een bijdrage in de zorg? En wat als die familie niet voorhanden is? Wanneer moeten mensen het zelf oplossen?"

Het HV zet zich de komende jaren in om deze morele vragen actief in te brengen in de maatschappelijke discussie over zorg en ondersteuning in de verzorgingsstaat.

Daarvoor werken we onder meer samen met de partners van de Sociale Alliantie, waaronder Humanitas.

3.1.3 De rechtstaat en fundamentele vrijheden

Godsdienstvrijheid, of beter gezegd de *vrijheid van levensovertuiging*, is een onvervreemdbaar mensenrecht, zowel nationaal als internationaal. Deze vrijheid heeft niet alleen betrekking op de privé sfeer. Mensen moeten hun levensovertuiging in vrijheid kunnen beleven en uiten, ook in het openbaar. Tenzij de vrijheid van expressie in bepaalde functies - politie, rechterlijke macht, openbaar onderwijs - de neutraliteit van de democratische rechtstaat bedreigt.

De vrijheid van levensovertuiging houdt ook het recht in op vrijwaring van groepsdruk, repressie en sancties door de levensbeschouwelijke gemeenschap of institutie. Mensen moeten in vrijheid voor een levensbeschouwing kunnen kiezen, maar er ook in vrijheid mee kunnen breken. Degenen die zich van hun godsdienst willen bevrijden en daarbij gehinderd worden door hun omgeving, moeten een beroep op de overheid kunnen doen voor steun en veiligheid.

Nationaal en internationaal zal het HV het recht op afwijkende levensbeschouwingen verdedigen.

Gezien de sterke vergrijzing van de samenleving zal de vraag naar en het debat over euthanasie en zelfdoding eerder toe- dan afnemen. Het streven naar een goed levenseinde op basis van de *zelfbeschikking* van het individu past expliciet binnen de humanistische levensbeschouwing.

Het HV zal deze discussie de komende periode actief oppakken op basis van de notitie *Zelfbeschikking maatgevend bij het levenseinde* (werkgroep Humanistische Standpunten HV Zuidoost Brabant).

Deze discussie wordt niet alleen intern, maar vooral ook extern gevoerd, waarbij ook kunst, literatuur en film worden ingezet.

Hiervoor zoeken wij contact met de humanistische media.

Samen met de NVVE zal gezocht worden naar initiatieven om het thema in het publieke en politieke debat te brengen.

Het recht op *bescherming van de persoonlijke levenssfeer en privacy* is een andere fundamentele vrijheid waar het HV zijn aandacht op richt wanneer de actualiteit daarom vraagt.

De discussie hierover is de laatste jaren aangezwengeld door nieuwe en voorgenomen wetgeving op het terrein van terrorismebestrijding. Hoewel het HV de noodzaak van effectieve terrorismebestrijding onderschrijft, vereist de nieuwe regelgeving een kritische houding ten opzichte van mogelijke schending van de persoonlijke levenssfeer.

Het HV wil in deze discussie samenwerken met het Humanistisch Overleg Mensenrechten, een organisatie die de afgelopen periode intensief met dit thema bezig is geweest.

Blijvend aandachtspunt is het *recht op asiel* wanneer mensen in hun eigen land niet meer veilig zijn. In het verleden heeft het HV zich geregeld publiekelijk uitgesproken over en actief ingezet voor een humaan asiel- en vreemdelingenbeleid. Dit zal de komende periode niet anders zijn.

3.2 Existentieel humanisme: bronnen en analyse

Het publieke humanisme, het formuleren van humanistische visies op maatschappelijke vraagstukken, is een continu proces dat gevoed wordt door verkenning, onderzoek en verbeelding van het

existentiële humanisme. Kennis en inzicht in zowel klassieke als eigentijdse humanistische bronnen spelen daarin een belangrijke rol.

Het HV kent in dezen geen sterke traditie en zal zich de komende periode toeleggen op het beter in beeld brengen van de rijkdom van de humanistische traditie.

Ook bestaat behoefte aan een eigentijdse invulling van onze humanistische identiteit, die niet alleen onszelf maar ook anderen aanspreekt en inspireert. De huidige beginselverklaring en toelichting daarop bieden onvoldoende inspiratie en herkenning, en zijn geen bron voor verdieping van perspectieven en visies.

De komende periode willen we de discussie over existentieel humanisme en de humanistische identiteit op twee manieren voeden: door het in beeld brengen van de humanistische canon en met een analyse van de eigentijdse identiteit van de humanistische levensbeschouwing.

3.2.1 Humanistische canon

Existentieel humanisme laat zich voeden door kritisch onderzoek, wetenschappelijke inzichten en menselijke vermogens, inclusief verbeeldingskracht, kunst en cultuur.

De komende jaren willen we dit domein beter in beeld brengen. Allereerst door op zoek te gaan naar klassieke en eigentijdse bronnen van het humanisme in de wetenschap, literatuur, kunst, film muziek.

Welke fundamentele teksten, romans, theater- en muziekstukken hebben de humanistische levensbeschouwing gevoed en gevormd? Wat is met andere woorden de humanistische canon?

Bekende en minder bekende humanisten zal worden gevraagd welk boek, lied of bijvoorbeeld schilderij volgens hen tot de essentie van de humanistische canon behoort, en waarom ze dat vinden.

In 2006 heeft Peter Derx - HV-lid en hoogleraar aan de UvH - op verzoek van het HV zijn beeld van de humanistische canon opgesteld. Hij heeft zich niet beperkt tot de wetenschappelijke werken, maar ook literatuur en film erbij betrokken. Deze weg willen we vervolgen.

Daarnaast wordt een verkenning uitgevoerd (onder meer via interviews) naar existentiële thema's zoals 'vrijheid of determinisme', 'doel of toeval'; 'eenheid of chaos' en naar de manier waarop deze een rol spelen in kunst en cultuur. De nadruk zal liggen op de vraag: wat inspireert mij? Deze verkenning wordt in delen gepubliceerd, digitaal en via gedrukte publicaties.

Voor dit project werkt het HV onder meer samen met de Humanistische Omroep. In 2007 wordt gestart met een combinatie van de websites Human.nl en humanistischverbond.nl en radio (Desmet Live).

3.2.2 Analyse humanistische identiteit

Een helder beeld van de eigenheid van het humanisme en de eigentijdse verschillen ten opzichte van andere levensbeschouwingen zal tot een grotere herkenbaarheid van het humanisme in de samenleving leiden.

Een (kleine) werkgroep krijgt tot taak een eigentijdse invulling van de humanistische identiteit te formuleren en daarbij expliciet aandacht te besteden aan ideeën op het gebied van levensbeschouwingen: wat zijn de belangrijkste vragen, opvattingen, meningsverschillen.

De Declaratie van Amsterdam (IHEU 2002) zal daarin worden meegenomen. Het resultaat is allereerst een korte tekst waarin hedendaagshumanisme inhoudelijk in kaart wordt gebracht, inclusief de relatie tot andere levensbeschouwingen en de rol daarvan in de samenleving: pluriformiteit van culturen en religies (mogelijke spanningen en mogelijke verrijkingen), onderwijs en artikel 23, de scheiding van kerk en staat, burgerschap en wereldburgerschap.

De tekst van de werkgroep zal fungeren als een eigentijdse toelichting op de beginselverklaring van het HV uit 1973. Voordat het zover is zal de tekst uiteraard onderwerp van discussie zijn in de verschillende geledingen van de vereniging en de beweging. De vraag naar identiteit leeft immers ook in de Humanistische Alliantie.

3.3 Een andere legitimering en financieringsgrondslag

3.3.1 Behoeftesonderzoek

Om een steviger positie te verkrijgen in de terugkerende discussie over formatieverdeling van de geestelijke verzorging wordt de komende periode een behoefteonderzoek ontwikkeld. Veel mensen onderschrijven wel het humanistische gedachtegoed maar noemen zich niet expliciet humanist. En de vraag naar humanistisch geestelijke begeleiding valt niet af te meten aan een geregistreerde levensbeschouwing, zoals gebruikelijk bij godsdiensten.

Tot op heden wordt voor het vaststellen van de omvang van de formatie verwezen naar het rapport van de Commissie-Hirsch Ballin uit 1985. Het wordt steeds moeilijker vol te houden dat de basis voor de HGV gevonden kan worden in het percentage buitenkerkelijken. Er is een meer eigentijdse maatstaf nodig.

Het HV zal samen met de Universiteit voor Humanistiek investeren in de ontwikkeling van behoefteonderzoek en behoeftepeilingen. Uiteindelijk is de individuele vraag de meest legitieme basis om vast te stellen waaraan en in welke mate er behoefte is aan humanistische en andere vormen van levensbeschouwelijke geestelijke verzorging.

De afgelopen maanden zijn gesprekken gestart met GV defensie, justitie en met de UvH ter voorbereiding van een behoefteonderzoek. In 2007 wordt met UvH een vooronderzoek uitgevoerd naar kenmerkende aspecten van GV defensie, justitie en zorg. Dit vooronderzoek is de basis van een breder publieksonderzoek naar de behoefte aan geestelijke verzorging dat in 2008 uitgezet moet worden. Doel is de argumentatie voor verdeling van formatieplaatsen GV te herijken en deze niet langer alleen te stoelen op lidmaatschapscijfers maar ook op actueel behoefteonderzoek.

3.3.2 Inhoudelijke herziening Vrijplaats en Beroepscode

Het HV neemt het initiatief tot een discussie met de geestelijk raadslieden over betekenis en inhoud van de ambtsbinding en de consequenties hiervan voor de beroepscode en de formele relatie tussen het HV en de geestelijk verzorgers.

Daarbij worden ook de UvH en de beroepsvereniging VGVZ betrokken.

Het is een discussie die ook leeft bij de andere levensbeschouwingen en waar mogelijk en wenselijk zal het HV de samenwerking met de andere denominaties zoeken.

De uitkomsten van de discussie - waarmee in 2007 wordt gestart - moet tot een herziening van de nota Vrijplaats en de Beroepscode leiden. Naast de juridische onderbouwing van het ambt en de relatie tussen HV en GV'ers is het van belang dat beide van een sterke inhoudelijke onderbouwing worden voorzien.

3.3.3 Herijken relatie Universiteit voor Humanistiek

In 2008 verandert de financieringsgrondslag van de Universiteit voor Humanistiek als bijzonder levensbeschouwelijke universiteit. Daarmee verandert ook de relatie tot het HV aangezien de legitimering van het zendend genootschap geen vereiste meer zal zijn.

In overleg met het college van bestuur en het stichtingsbestuur van de UvH wordt onderzocht wat de consequenties zijn van het feit dat de UvH in 2008 de bijzondere aanwijzing verliest. Wat betekent dit voor de humanistische identiteit van de UvH in het algemeen en de opleiding voor de HGV in de toekomst?

Eind 2007 moeten er concrete samenwerkingsvoorstellen tot stand zijn gebracht voor de borging van de humanistische identiteit en afspraken over continuering van de ambtshalve opleiding voor geestelijk raadsliden en humanistisch vormingsonderwijs.

3.4 Een open netwerkgemeenschap

Netwerken zijn noodzakelijk voor de inhoudelijke en maatschappelijke profilering van de humanistische levensbeschouwing en belangenbehartiging voor de humanistische diensten. Voor een verhoudingsgewijs kleine organisatie als het HV valt of staat het realiseren van haar doelen met productieve samenwerkingsrelaties met derden (personen en organisaties).

3.4.1 Humanistische Alliantie en levensbeschouwelijke organisaties

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 heeft het HV zich in de afgelopen periode ingezet voor versterking van de samenwerking met de leden van de Humanistische Alliantie

en vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen.

Vijf jaar Alliantie heeft een stevig fundament van gemeenschappelijkheid opgeleverd, maar de concrete samenwerking tussen leden kan meer en beter.

In 2007 worden het HV, het bureau van de Humanistische Alliantie, programmamakers van de Human en landelijke projecten van Humanitas gezamenlijk gehuisvest. Dit betekent een belangrijke impuls voor de samenwerking.

Met vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen heeft het HV samenwerkingsrelaties in het kader van de Sociale Alliantie, de KHV-conferentie en de Prinsjesdagviering.

Daarnaast zijn er samenwerkingsrelaties met andere levensbeschouwelijke organisaties in het kader van de belangenbehartiging van het geestelijk raadswerk en levensbeschouwelijk onderwijs.

De komende jaren staat de belangenbehartiging van het geestelijk raads-werk, naast handhaving of uitbreiding van de formatie, in het teken van het belang van het ambt en HV als zendende genootschap (de ambtelijke zending wel of niet een intergraal onderdeel van het GV-beroepsprofiel).

3.4.2 Netwerken bij overheid, politiek en maatschappelijk middenveld

Voor de geestelijke verzorging in de werkvelden justitie en defensie en voor het HVO worden bestaande contacten tussen bestuur, overheid en politiek aangehouden en geïntensiveerd. Met name onze netwerken in de politiek vragen om versterking, zodat tijdig kan worden ingespeeld op politieke discussies over formatieverdeling en versterking van de rechtspositie en financiering van het HVO.

Om de positie van de HGV in de zorgsector te versterken, is de opbouw van een netwerk HV/GV Zorg en organisaties in het maatschappelijk middenveld noodzakelijk. Vooral met de cliënten-

en brancheorganisaties. Zij spelen een belangrijke rol in de uitvoering van de kwaliteitswet die de beschikbaarheid van HGV regelt.

Voor de netwerkopbouw organiseert HGV Zorg een training over wet- en regelgeving, uitvoerings- en marktorganisaties, en met name Cliëntenplatforms. Doel is HGV Zorg sterker te profileren via de ingang van cliëntenplatforms en cliëntenorganisaties (2007-2008).

Eveneens wordt een onderhandelaarspool van HGV-deskundigen ingesteld en getraind met als doel snel en gericht te onderhandelen met directies van instellingen waar de formatie onder druk staat of om opening voor nieuwe formatie te creëren.

3.4.3 Netwerken van betrokken leden

In 2006 is een begin gemaakt met het betrekken van individuele deskundige leden bij landelijke activiteiten. Zo zijn leden betrokken bij de landelijke wervingsactiviteiten van het HV, bij de bundel over autonomie en bij de discussie over zelfbeschikking en euthanasie.

Daarnaast is de actuele slagkracht van de afdelingen beter in kaart gebracht. Succesvolle activiteiten verdienen zonder meer alle support. Het is echter ook duidelijk geworden dat de komende drie jaar versterkt ingezet moet worden op manieren om deskundige leden actief te betrekken bij de inhoudelijke versterking van het humanisme. Het HV wil hen betrekken bij het organiseren van landelijke en lokale netwerken van actieve leden, humanistisch dienstverleners en bredere doelgroepen. De netwerken kunnen zowel inhoudelijk zijn als gericht zijn op het organiseren van samenwerking met humanistische kennisorganisaties rond vormingsonderwijs, ontwikkelingssamenwerking, overleg mensenrechten, vredesberaad en andere interessante partners in de Humanistische Alliantie.

In 2005 heeft een ledenwerkgroep zich gebogen over de toekomst van de vereniging en verkend hoe leden meer betrokken kunnen worden. In aansluiting op de werkzaamheden van deze groep wordt opnieuw een werkgroep ingesteld, bestaande uit HV- en hoofdbestuurleden.

Doel is de ontwikkeling en invoering van nieuwe werkvormen in de vereniging om deskundige leden te betrekken bij:

- inhoudelijk uitwerken en realiseren van de ambities van het HV ;
- versterken van de samenwerking tussen HV en humanistische kennis- en one-issue-organisaties op regionaal en lokaal niveau.

4 WAAR WILLEN WE OVER VIJF JAAR STAAN?

Het is gebruikelijk een meerjarenprogramma af te sluiten met een beeld van de gewenste resultaten aan het eind van de periode.

We beperken ons tot het benoemen van indicatoren die voor ons uitdrukken dat het humanisme gezien wordt als een levende inspirerende levensbeschouwing die er toe doet in de samenleving.

Dat komt tot uiting in:

- interessante visies op maatschappelijke kwesties die een rol spelen in de maatschappelijke publieke discussie;
- uitwerking van existentiële thema's en daarbij passende - culturele, kunstzinnige - vormgeving;
- een grotere aandacht van de landelijke media voor humanistische perspectieven, HV-activiteiten en HV-publicaties;
- een groei van het aantal bezoekers bij activiteiten dat nog geen lid is van het HV;
- de mate waarin andere organisaties, politiek en media zich wenden tot het HV voor een visie, standpunt of bijdrage aan debat;
- de bereidheid van mensen en organisaties bij te dragen aan activiteiten van het HV;
- grotere aandacht van de media voor humanistische diensten;
- toename in het gebruik van diensten;
- een grotere eenduidigheid in de presentatie van de humanistische beweging via Human.nl;

- toename van het aantal samenwerkingsactiviteiten;
- grotere binding binnen het HV met de leden en met de dienstverleners, af te meten aan tevredenheid van leden en dienstverleners over het HV;
- versterking kwaliteit en humanistische signatuur van de diensten;
- tevredenheid uitvoerders diensten over ondersteuning HV;
- jaarlijkse groei van het aantal leden en donateurs;
- jaarlijkse toename van het aantal hits op de website;
- meer inkomsten uit donaties en fondsen:
 - handhaven niveau inkomsten donaties van leden (voor- en najaarsactie)
 - toename inkomsten uit erfenissen en nalatenschappen (ET)
 - aanboren nieuwe fondsen voor producten en activiteiten.

Om uitspraken over deze indicatoren te kunnen doen, zal het HV zich de komende tijd toeleggen op het ontwikkelen van evaluatie, feedback en monitorinstrumenten.

Het HV heeft hierin nog een weg te gaan. Voor een aantal indicatoren zijn de meetinstrumenten voor handen: voor inventarisatie van media-aandacht, deelnemersregistraties, ledenregistratie, informatievragers en inkomstenbronnen.

Deze worden aangevuld op andere onderdelen en waar nodig verbeterd.

Afkortingen

Het Humanistisch Verbond hanteert veel afkortingen. Voor de duidelijkheid een lijstje met veelvoorkomende begrippen:

- Beheer HVO: (Stichting) Beheer Humanistisch Vormingsonderwijs
- ET: Executeur testamentairschap
- HB: Hoofdbestuur
- HGV: Humanistische Geestelijke Verzorging
- HOM: Humanistisch Overleg Mensenrechten
- HUB: Humanistische Uitvaartbegeleiding
- HV: Humanistisch Verbond
- HVO: (Stichting) Humanistisch Vormingsonderwijs
- IHEU: International Humanist and Ethical Union
- KHV: Kerken, Humanistische organisaties, Vakbonden en Islamitische organisaties
- LVHVO: Landelijke Vereniging Humanistisch Vormingsonderwijs
- NVVE: Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levensende
- RWU: Regionale Werkgroepen Uitvaartbegeleiding
- UvH: Universiteit voor Humanistiek
- VGVZ: Vereniging van Geestelijk Verzoekers in Zorginstellingen
- VHGW: (Netwerk) Vrijgevestigd Humanistisch Geestelijk Werk